

Preek Kerkdienst zondag 5 januari 2020

Voorganger: dr. Koen Holtzapffel

Ook in 2019 werden er weer heel veel boeken gepubliceerd. We deden daar als remonstranten aardig aan mee in het kader van ons jubileumjaar. Een boek dat extra aandacht trok was dat van de Volkskrantjournalist Fokke Obbema. De titel luidt 'De zin van het leven. Gesprekken over de essentie van het bestaan.' Als dominee ben ik natuurlijk onmiddellijk in zo'n boek geïnteresseerd. Gaat het hier in dit huis, in geloof en traditie niet ook om de zin van ons leven? Om de essentie van ons bestaan? En gaan we daarover niet ook in 2020 weer met elkaar in gesprek? Nee, ook wij hebben de antwoorden niet direct paraat. Maar we kunnen putten uit een enorme rijkdom aan verhalen, symbolen en rituelen waarin over die zin van het leven, de essentie, is nagedacht.

Ik kan u lezing van het boek van Obbema zeker aanbevelen. Het bestaat uit 40 interviews met mensen die om welke reden dan ook met die zinvraag in hun leven zijn bezig geweest. De verleiding is groot uit die interviews te citeren, dat ga ik nu niet doen. Ik haal wel drie samenvattende gedachten uit het boek naar voren die ik vervolgens verbindt met de reis van de magiers. Obbema noemt de zinvraag een heel nuttige vraag. Een vraag die ons dwingt stil te staan bij wat essentieel is in ons leven. Zin, betekenis geven aan ons leven is trouwens iets dat we sowieso de hele dag door doen, in het klein en in het groot.

We hebben meningen over wat er om ons heen gebeurt, we leven ons leven met allerlei waarden en normen, kortom we zijn zingevend en zinzoekend bezig. Zonder absolute zekerheden en definitieve antwoorden. Wat dat betreft is en blijft het leven een zoektocht, een reis, ook als het gaat om de zinvraag. Wel dringt die zinvraag zich des te sterker aan ons op als er iets bijzonders in ons leven gebeurt. In positieve en ook in negatieve zin. Een ongeluk, een ziekte, een hartstilstand, zoals de auteur Fokke Obbema zelf overkwam. Het dwingt ons, of we het leuk vinden of niet, over zin en betekenis van ons leven na te denken. Velen spreken daarbij van het leven als een leerschool. Tijdens je leven moet je je verhouden tot specifieke gebeurtenissen, onderga je bepaalde ervaringen en ontvang je speciale inzichten, zodat jij kunt toegroeien naar wie jij ten diepste bent, hoe jij als mens ten diepte bent bedoelt.

Die thema's uit Obbema's boek, het belang van de zinvraag, speciale gebeurtenissen in je leven die je dwingen over die zinvraag na te denken en het leven als een reis, een leerschool ook, die thema's brengen ons aan het begin van het nieuwe jaar nog eenmaal terug bij de drie wijzen uit het oosten. Hoe zij op de vragen van Obbema geantwoord zouden hebben weten we natuurlijk niet, maar ik denk dat hun antwoorden bij aanvang van hun reis naar Israël anders luiden dan bij terugkeer. Het verhaal van hun reis in het Mattheüsevangelie doet in ieder geval ietsdaaromtrent vermoeden, en in het gedicht van de Engelse modernist T.S. Eliot is gepoogd aan dat vermoeden inkleuring te geven.

Het gedicht 'The journey of the Magi' (zie onderaan) laat een van de wijzen aan het woord die terugblijkt op hun barre tocht in winterse tijden. Een barre tocht die hen een bijzondere ervaring gaf, die hen dwong na te denken over de zin van het leven en uiteindelijk andere mensen van hen maakte. Waarbij nog altijd geldt dat de langste, de moeilijkste reis de reis naar binnen is, naar ons diepste zelf, zoals Dag Hammarskjöld al heel goed wist.

Een lange reis was het, over koude, slecht aangelegde paden, bijtende wind, zon ver weg. De terugblikkende magiër vertelt hoe de bijzondere reis verlopen is. Ze leek te lopen van winter naar zomer, van brak land naar water, van dood naar leven, nieuw leven, geboorte. Zeker, het bezoek aan de gezochte plaats, buiten de herberg met de dobbeaars en wijndrinkers, het gaf 'voldoening'. Maar teruggekeerd naar huis, hun veilige thuis in haardsteden, koninkrijken, ver weg van Bethlehem en Jeruzalem, zit de magiër vol van vragen. Wat is de betekenis van dit alles? Liep de reis nu van dood naar leven, of toch anders? Wat betekent de bijzondere geboorte van het kerstkind eigenlijk voor hun eigen leven?

Wat doet de bijzondere ervaring van de reis met hen? Moeten ook zij zelf soms opnieuw geboren worden, na hun oude vertrouwde leven te hebben afgelegd? Betekent die nieuwe geboorte het afscheid van hun oude leven? En is dát afscheid zoiets als een eerste dood, waarna later pas de tweede, de fysieke dood volgt?

Vragen en nog eens vragen, die de tocht, de bijzondere ontmoeting, bij hen hebben opgeroepen. Een ding is zeker, de reis heeft hen veranderd, en op hun tocht van Bethlehem terug naar huis, voelen zij zich niet meer de oude. Alsof de bijzondere ontmoeting in de stal te Bethlehem hen heeft vervreemd van hun oude vertrouwde zekerheden en hen met een nieuwe waarheid heeft bekleed. Over het leven als leerschool gesproken.

Gemeente, het diepzinnige gedicht van T.S. Eliot over de wijzen uit het oosten maakt ook van ons leven, ons geloofsleven een reis. Een ontdekkingstocht, soms bar en boos, soms verrassend, inclusief nieuwe ervaringen, ontmoetingen en inzichten. De eerste bestemming van de reis, het koninklijke Jeruzalem, blijkt de echte bestemming niet te wezen.

De grote koning Herodes is de ware koning niet. De ster wijst elders heen en na de levensveranderende ontmoeting met het kind in de kribbe eindigt het avontuur met een geheimzinnige vlucht naar huis. De wijzen zijn vreemdelingen geworden in hun eigen vaderland. Hun magische kennis is opgetild tot een nieuw inzicht in de betekenis van dit kind en daarmee ook in de betekenis, de essentie van hun eigen leven. Het einde van de fysieke reis is het startpunt van een persoonlijke spirituele reis. Want voor wie het kind werkelijk aanschouwd heeft zal het leven nooit meer helemaal hetzelfde zijn. Het kind nodigt namelijk uit om wat minder op onszelf, wat meer op de ander gericht te zijn. Wat minder op het materiele, wat meer op het geestelijke. Met oog voor het mysterie, voor het bijzondere van het alledaagse en voor de unieke waarde van Jezus van Nazareth die niet neemt maar geeft en de ware mens van vrede en gerechtigheid is.

Zo heeft de reis van de koningen alles te maken met onze levensvragen.

Hun unieke ontmoeting met het Christuskind geeft een begin van een antwoord op de vraag: hoe wil ik, hoe willen wij ons leven leiden, wat vinden we nu echt belangrijk in het leven? De reis van de magiërs gaat door de eeuwen heen tot in onze tijd. En wij reizen met hen mee. De verhalentraditie waarin wij willen staan nodigt ook ons uit om ons leven te bezien in het licht van het kerstkind, even weerloos als wij mensen, en ook ons af te vragen wat van ons leven de essentie zou kunnen zijn.

Ieder zal daarop een eigen antwoord moeten geven, maar geïnspireerd door het kerstkind zal dat antwoord in ieder geval van doen hebben met vertrouwen, met respect voor medemens en schepping en met geloof, hoop en liefde.

Nee, u hoeft aan het begin van het nieuwe jaar de antwoorden nog niet paraat te hebben. Die heb ik ook niet, zeker niet de definitieve antwoorden. Ook het geloofsleven is een ontdekkingstocht zeiden we net.

Maar de traditie legt juist die vragen naar zin en betekenis ook in dit nieuwe jaar stevig in ons midden. En nodigt ons uit daarover met elkaar in gesprek te gaan. Juist ook als we het druk, druk, druk, hebben en de neiging om dat soort lastige vragen maar even over te slaan. Goed dat er een traditie is die voor die vragen niet wegloopt. Goed dat er een geloofsgemeenschap is die ons ook in 2020 uitnodigt samen op reis gaan, de wijzen uit het oosten achterna.

Amen

The journey of the Magi (T.S. Eliot)

A cold coming we had of it,
Just the worst time of the year
For a journey, and such a long journey:
The ways deep and the weather sharp,
The very dead of winter.'
And the camels galled, sorefooted, refractory,
Lying down in the melting snow.
There were times we regretted
The summer palaces on slopes, the terraces,
And the silken girls bringing sherbet.
Then the camel men cursing and grumbling
and running away, and wanting their liquor and women,
And the night-fires going out, and the lack of shelters,
And the cities hostile and the towns unfriendly
And the villages dirty and charging high prices:
A hard time we had of it.
At the end we preferred to travel all night,
Sleeping in snatches,
With the voices singing in our ears, saying
That this was all folly.

Then at dawn we came down to a temperate valley,
Wet, below the snow line, smelling of vegetation;
With a running stream and a water-mill beating the darkness,
And three trees on the low sky,
And an old white horse galloped away in the meadow.
Then we came to a tavern with vine-leaves over the lintel,
Six hands at an open door dicing for pieces of silver,
And feet kicking the empty wine-skins.
But there was no information, and so we continued
And arriving at evening, not a moment too soon
Finding the place; it was (you might say) satisfactory.

All this was a long time ago, I remember,
And I would do it again, but set down
This set down
This: were we led all that way for
Birth or Death? There was a Birth, certainly
We had evidence and no doubt. I had seen birth and death,
But had thought they were different; this Birth was
Hard and bitter agony for us, like Death, our death.
We returned to our places, these Kingdoms,
But no longer at ease here, in the old dispensation,
With an alien people clutching their gods.
I should be glad of another death.

T.S. Eliot

T.S. Eliot